

8. janúar 2004

Stofnanasamningar

Undanfarið hefur komið fram opinberlega talsverð gagnrýni á stofnanasamninga innan ríkiskerfisins og er því ástæða til þess að rifja upp aðdraganda þess að þeir voru teknir upp.

Þegar rammafjárlagagerð var tekin upp varð fljótlega ljóst að það miðstýrða fyrirkomulag launaákvæðana sem tíðkaðist hjá ríkinu rímaði engan veginn við þá stefnu að í fjárlögum sé ákveðinn sá fjárhagsrammi sem hverri stofnun er svo ætlað að nýta á sem hagkvæmasta hátt. Þegar sækja átti forstöðumenn til ábyrgðar fyrir óhagkvæma nýtingu þeirra fjármuna sem þeir fengu úthlutað báru þeir því við að þeir hefðu engin yfirráð yfir launinum, stærsta einstaka útgjaldaáhrifnum. Við það bættist að megn óánægja var með að margir forstöðumenn höfðu komið sér upp annars konar umbunarkerfi til hliðar við ákvæði kjarasamninga. Stéttarfélag (og þingmenn) kvörtuðu undan þessu dulda launakerfi og vildu útrýma því og gera launaákvæðunina gegnsærri.

Við endurnýjun kjarasamninga 1996 fékk samninganefnd ríkisins það verkefni að breyta uppsetningu og áherslum þannig að útfærsla einstakra ákvæða hans yrði sem mest í höndum stofnunar annars vegar og fulltrúa starfsmanna hennar hins vegar. Draga skyldi úr áherslum samskipta stéttarfélags og fjármálaráðherra við útfærslu og daglega framkvæmd kjarasamninga.

Samkomulag náðist við nánast öll stéttarfélag starfsmanna ríkisins um breytta útfærslu kjarasamninga á grundvelli framangreindra forsendna. Eins voru aðilar sammála um að útfærslan yrði með þeim hætti að hver stofnun fyrir sig kæmist að samkomulagi við viðkomandi stéttarfélag hvaða þættir skyldu lagðir til grundvallar við mat á þeim störfum sem innt voru af hendi hennar vegna. Við mat á þeim þáttum átti fyrst og fremst að hafa hliðsjón af sérstöðu hvernar stofnunar einkum með tilliti til eðlis starfsmannar og skipulags hennar. Þessi útfærsla er það sem heitir stofnanasamningur.

Með þessu fengu forstöðumenn ríkisstofnana verulega aukin völd til að hafa áhrif á hvaða forsendur reðu launaákvæðun en aftur á móti leiddi þetta af sér umtalsverða ábyrgð sem þeir höfðu ekki haft áður. Því er ekki að leyndu að í upphafi reyndist þetta verkefni mörgum forstöðumanninum mjög erfitt og byrjunarörðugleikarnir voru töluverðir. Fólust þeir einkum í því að þeir vildu gjarnan hafa völdin, þ.e.a.s. að ákvarða launin, en ábyrgð á þeim kostnaði sem sú ákvæðun leiddi af sér átti að vera á könnu einhvers annars og þá helst fjármálaráðuneytis. Þeim var með skýlausum hætti gerð grein fyrir því að þessi þáttur starfsmannar lyti sömu lögmálum og annar kostnaður hvað ábyrgð varðaði og væri hluti af þeim fjárhagsramma sem hin breytta framsetning fjárlaga byggðist á.

Langflestir forstöðumenn hafa í dag náð góðum tókum á þessu verkefni og margir þeirra hafa nýtt það mjög markvisst til að auka framleiðni stofnunarinnar innan óbreytts fjárhagsramma. Það hversu vel hefur til tekist þegar á heildina er lítið er ekki síst því að þakka að nánast öll ráðuneyti hafa fylgt staðfastlega þeirri stefnuorkun sem rammafjárlagagerðin byggir á og ekki látið undan þrýstingum að losa forstöðumenn undan ábyrgð á því sem þeir sjálfir eiga þátt í að ákveða.

Samþykkt lög á haustþingi Alþingis 2003

Á síðastliðnu haustþingi Alþingis voru samþykkt sem lög frá Alþingi 8 frumvörp sem fjármálaráðherra hafði lagt fram. Auk síðari fjáruakalaga 2003 og fjárlaga 2004 er um eftirfarandi lög að ræða:

Tekjuskattur og eignarskattur. Viðmiðunarfrjárhæðir tekju- og eignarskatts, barnabóta og vaxtabóta voru hækkaðar um 2,5%. Hlutfall vaxtagjalda af skuldum til útreiknings á vaxtabótum lækkaði úr 7% í 5,5%. Sú breyting kemur til framkvæmda á árinu 2005 en á árinu 2004 verða útreiknaðar vaxtabætur skertar um 10%. Ákvæði um alþjóðleg viðskiptafélög voru felld brott sem og lög nr. 31/1999, um alþjóðleg viðskiptafélög, hvorutveggja frá ársbyrjun 2008. Þá var sérstakur tekjuskattur framlengdur um tvö ár og

jafnframt lækkaður í áföngum uns hann fellur niður í árslok 2005.

Pungaskattur og eldsneytisgjald. Pungaskattur og eldsneytisgjald voru hækkuð um 8% í samræmi við forsendur fjárlaga.

Úrvinnslugjald. Álagningu gjalds á veiðarfæri úr gerviefnum, á pappír-, pappa- og plastumbúðir var frestað til ársbyrjunar 2005. Fjárhæðum úrvinnslugjalds á einstaka vöruflokkum var breytt sem og tollskrámúmerum.

Tryggingagjald (viðbótarlífeyrissparnaður). Heimild launagreiðanda til lækkunar á tryggingagjaldi, sem nýta á sem iðgjald á móti iðgjaldi launamanns í tilvikum séreignarlífeyrissparnaðar, var felld niður. Sú hvatning hefur þegar skilað miklum árangri og því var lítið svo á að tilganginum með lækkun tryggingagjaldsins væri nú náð.

Lífeyrissjóður starfsmanna ríkisins og lífeyrissjóður hjúkrunarfræðinga. Trúnaðarlæknir sjóðsins gegnir eftirléiðis því hlutverki að meta orkutap sjóðfélaga í stað tryggingayfirlæknis Tryggingastofnunar ríkisins. Er sú breyting í samræmi við það sem gerist í öðrum lífeyrissjóðum.

Af vettvangi tvísköttunarmála

Dagana 11. og 12. desember sl. var haldinn fjórði fundur samninganefnda Íslands og Bandaríkjanna um endurskoðun á eldri tvísköttunarsamningi ríkanna, sem er frá árinu 1975. Línur hafa skýrst mjög í samningagerðinni og er ráðgert að ljúka henni á fyrstu mánuðum þessa árs. Þá hefur verið leitað eftir fundi með samninganefnd Þýskalands sem allra fyrst, en endurskoðun á eldri tvísköttunarsamningi er mjög langt komin. Þjóðverjar höfðu uppi fyrirvara við lög in um alþjóðlegu viðskiptafélögin, en með nýlegri samþykkt Alþingis um afnám þeirra laga ætti sá fyrirari að vera fallinn brott.

Annar fundur Íslands og Austurríkis um gerð tvísköttunarsamnings verður haldinn í byrjun maí nk. og er stefnt að því að ljúka samningagerð á þeim fundi. Jafnframt er stefnt að viðræðufundi milli Íslands og Mexíkó um mánaðamótin mars/apríl. Þá er áformað að ljúka viðræðum við Grikkland á þessu ári. Engar formlegar tímasetningar liggja enn fyrir um upphaf viðræðna við Rúmeníu og Úkraínu og sama gildir um Japan. Þá hafa engin svör borist enn við beiðni Íslands um viðræðufund við Ástralíu og Nýja Sjáland.

Mikilvægur áfangi í birtingu tvísköttunarsamninga náðist undir lok síðasta árs með útgáfu C-deildar Stjórnartíðinda fyrir árin 2001-2003. Þar er að finna 8 tvísköttunarsamninga, þ.e. við Lúxemborg, Portúgal, Spán, Grænland, Víetnam, Belgíu, Slóvakíu og Rússneska sambandsríkið, sem allir öðlast lögformlegt gildi frá og með 1. janúar 2004. Einnig má geta þess að tvísköttunarsamningur Íslands við Ítalíu sem vænast hafði verið að gengi í gildi nú um áramótin, öðlast ekki gildi fyrr en 1. janúar 2005 vegna tafa við fullgildingu samningsins af hálfu Ítala.

Fjármálaráðuneytið flytur alla starfsemi sína í Arnarhvoli

Nú um áramótin fluttu starfsmannaskrifstofa og efnahagsskrifstofa fjármálaráðuneytisins á 2. hæð í Arnarhvoli og er nú öll starfsemi ráðuneytisins undir sama þaki. Starfsmannaskrifstofa hefur verið til húsa að Sölvhólsgötu 7 en efnahagsskrifstofa að Lindargötu 9. Dómsmálaráðuneytið flutti á síðasta ári úr Arnarhvoli í Skuggasund 3 og við það losnaði rými í Arnarhvoli sem nýtt verður af fjármálaráðuneytinu.

Þetta er í fyrsta skipti síðan 1976 sem allt ráðuneytið er til húsa í sama húsnæði en þá flutti forveri starfsmannaskrifstofu, launadeildin, úr Arnarhvoli. Efnahagsskrifstofa ráðuneytisins flutti úr Arnarhvoli í ársbyrjun árið 2000 og hefur verið að Lindargötu 9 frá því hluti Þjóðhagsstofnunar sameinaðist ráðuneytinu um mitt ár 2002.

Við þessa flutninga minnkar það húsnæði sem fjármálaráðuneytið notar um 333 fermetra eða 15%. Verður ráðuneytið nú á tveimur hæðum í Arnarhvoli á 1.928 fermetra samtals. Starfsmenn fjármálaráðuneytisins eru 72 talsins.

Tekjur ríkissjóðs jan-nóvember		
	2001-2002	2002-2003
12 mánaða breytingar, %		
Skatttekjur alls	3,5	7,6
Tekjuskattar	4,2	7,7
Tryggingagjöld	6,3	11,8
Eignarskattar	1,6	-21,8
Veltuskattar	2,5	9,7
Tekjur alls	5,1	11,1

Gjöld ríkissjóðs jan-nóvember		
	2001-2002	2002-2003
12 mánaða breytingar, %		
Almenn mál	16,0	1,7
Félagsmál	12,4	11,8
Atvinnumál	3,9	15,6
Vaxtagjöld	6,3	-23,3
Önnur útgjöld	2,4	13,9
Gjöld alls	10,5	8,6

Greiðsluafkoma ríkissjóðs jan-nóvember		
	2002	2003
Mkr.		
Handbært fé frá rekstri	-18.135	-22.184
Hr. lánsfjárfjöfnuður	-10.015	-1.631
Alborgun lána	-32.463	-30.666
Br. lánsfjárfjöfnuður	-50.728	-39.172
Lántökur	46.826	39.087
Greiðsluafkoma	-3.902	-86

Ýmsar hagtölur		
	2002	2003
12 mánaða breytingar, %		
Verðbólga - desember	2,0	2,7
Kjarnaverðb. I - desember	2,8	3,0
Launavísitala - nóvember	5,7	5,5
Heildarvelta janúar-ágúst	7,0	-0,2
Smá.velta janúar-ágúst	6,6	2,3
Atvinnuleysi - nóvember	2,8	3,0